STATISTIČKI PRILOG

OSNOVNI DEMOGRAFSKI POKAZATELJI ZA EVROPSKE ZEMLJE (ZA 1990. I 1997. GODINU)

Devedesete godine svakako predstavljaju najburniji period u istoriji Evrope druge polovine dvadesetog veka. To je vreme propasti tzv. komunističkih režima i raspada nekoliko federalnih država (Sovjetskog saveza, Čehoslovačke, SFR Jugoslavije), što je u slučaju Jugoslavije i delimično SSSR-a bilo praćeno dugogodišnjim lokalnim ratovima. Devedesete su posebno značajne za SR Jugoslaviju, pre svega kao godine u kojima je ona konstituisana kao federalna državna zajednica Srbije i Crne Gore. Za novoformiranu SR Jugoslaviju to su i godine pod teškim ekonomskim i političkim sankcijama medjunarodne zajednice koje su bile praćene stalnim, više ili manje, otvorenim pretnjama vojnom intervencijom, koje su 1999. prerasle u otvorenu agresiju. Pored gubitka suveriniteta nad delom državne teritorije, kao jedna od glavnih posledica takvih unutrašnjih i spoljnih prilika je i duboka ekonomska kriza koja se u posmatranom periodu manifestovala enormnim padom proizvodnje, visokim rastom cena, ogromnom otvorenom i još izrazitijom prikrivenom nezaposlenošću, i naglim osiromašenjem najširih slojeva stanovništva.

Specifični uslovi tokom 1990-ih godina u kojima se nalazila Evropa, pre svega bivše socijalističke zemlje i naročito prostor bivše SFR Jugoslavije, značajno su uticali na njihov najnoviji demografski razvitak. Brojni nepovoljni demografski trendovi su nastavljeni i još više zaoštreni, neke demografske pojave su ponovo postale aktuelne, ali su istovremeno mnoge ranije prisutne tendencije usporene, a njihovo snažnije manifestovanje verovatno odloženo za 21. vek.

U ovom statističkom prilogu *Goran Penev* je prikupio podatke o osnovnim demografskim pokazateljima za sve zemlje Evrope. Autor je zemlje svrstao u četiri velika regiona - severnu, zapadnu i južnu Evropu i grupu bivših socijalističkih država. Radi lakšeg i potpunijeg medjunarodnog poredjenja za SR Jugoslaviju su prikazani i podaci za republike i pokrajine, a za Bosnu i Hercegovinu za oba njena entiteta (Federaciju BiH i Republiku Srpsku). Podaci se odnose na 1990. i 1997. godinu. 1990. je izabrana kao prva godina burnih devedesetih, a 1997. kao poslednja godina za koju se raspolaže bilo kakvim zvaničnim statističkim podacima za SR Jugoslaviju kao celinu (sa Kosovom i Metohijom). Kao izvor podataka je uglavnom poslužila publikacija Saveta Evrope *Recent demographic developments in Europe*, za 1999. i 2000. (Council of Europe, Strasbourg, 1999; 2000), ali su u nekoliko slučajeva korišćeni podaci nacionalnih statističkih organizacija ili su pak

date procene autora. Za SR Jugoslaviju su korišćeni zvanični podaci Saveznog zavoda za statistiku.

Tabela 1. **Stanovništvo Evrope 1. januara 1990. i 1997. (u hiljadama)**

Region / zemlja	1990	1997	Indeks 1990=100
EVROPA	**720570,2**	**727522,3**	**101,0**
Severna Evropa	**23123,7**	**23914,5**	**103,4**
Danska	5135,4	5275,1	102,7
Finska*	4974,4	5132,3	103,2
Island	253,8	269,9	106,3
Norveška	4233,1	4392,7	103,8
Švedska	8527,0	8844,5	103,7
Zapadna Evropa	**219835,4**	**228968,6**	**104,2**
Austrija	7689,5	8067,8	104,9
Belgija	9947,8	10170,2	102,2
Francuska	56577,0	58491,6	103,4
Holandija	14892,6	15567,1	104,5
Irska*	3508,5	3652,7	104,1
Luksemburg	379,3	418,3	110,3
Nemačka SR*	79112,8	82012,2	103,7
Nemačka SR, pre ujedinj.*	62679,0	66583,4	106,2
Švajcarska	6673,9	7081,3	106,1
Velika Britanija	57459,3	58905,1	102,5
Južna Evropa	**115987,5**	**117644,2**	**101,4**
Grčka*	10120,9	10486,6	103,6
Italija	56694,4	57461,0	101,4
Malta	352,4	373,9	106,1
Portugalija	9919,7	9934,1	100,1
Španija	38826,3	39298,6	101,2

Napomena 1: Razliku do ukupno predstavlja stanovništvo Andore, Lihtenštajna i San Marina.
Napomena 2: Primenjen je pravni koncept (stanovništvo *de jure)* osim kod zemalja označenih zvezdicom (stanovništvo *de facto).*

Region / zemlja	1990	1997	Indeks 1990=100
Bivše socijalističke zemlje	**361623,6**	**356995,0**	**98,7**
Albanija	3286,5	3324,3	101,2
Belorusija	10259,3	10236,1	99,8
B i H*(1997)	4329,7	3700,7	85,5
Federacija B i H*(1997)	2718,1	2300,0	84,6
Repub. Srpska*(1997)	1611,6	1400,7	86,9
Bugarska*	8992,3	8340,9	92,8
Češka	10362,1	10309,1	99,5
Estonija	1571,6	1462,1	93,0
Hrvatska*(1997)	4687,5	4572,5	97,5
Jugoslavija	10326,4	10594,2	102,6
Letonija	2673,5	2479,9	92,8
Litvanija	3708,2	3707,2	100,0
Madjarska*	10374,8	10174,4	98,1
Makedonija*(1997)	2121,4	1991,4	93,9
Moldavija	4361,6	4317,5	99,0
Nemačka DR (bivša)	16433,8	15428,7	93,9
Poljska	38038,4	38639,3	101,6
Rumunija	23211,4	22581,9	97,3
Rusija	147762,5	147130,1	99,6
Slovačka	5287,7	5378,9	101,7
Slovenija*	1996,4	1987,0	99,5
Ukrajina	51838,5	50638,8	97,7
SR Jugoslavija	**10326,4**	**10594,2**	**102,6**
Crna Gora	608,3	641,8	105,5
Srbija	9718,1	9952,4	102,4
Centralna Srbija	5802,0	5799,2	100,0
Vojvodina	2017,6	1981,7	98,2
Kosovo i Metohija	1898,5	2171,5	114,4

Tabela 2. **Stope nataliteta, mortaliteta i prir.priraštaja, Evropa, 1990. i 1997. (u ‰)**

Region / zemlja	1990			1997		
	Natalitet	Mortalitet	Prir. priraštaj	Natalitet	Mortalitet	Prir. priraštaj
EVROPA	**12,8**	**10,6**	**2,2**	**10,2**	**11,2**	**-1,0**
Severna Evropa	**13,7**	**11,0**	**2,8**	**11,7**	**10,4**	**1,3**
Danska	12,3	11,9	0,5	12,8	11,3	1,5
Finska	13,1	10,1	3,1	11,5	9,6	2,0
Island	18,7	10,0	12,0	15,3	6,8	8,5
Norveška	14,4	10,9	3,5	13,6	10,1	3,5
Švedska	14,5	11,1	3,4	10,2	10,6	-0,3
Zapadna Evropa	**12,9**	**10,4**	**2,5**	**11,7**	**9,9**	**1,9**
Austrija	11,7	10,7	1,0	10,4	9,8	0,6
Belgija	12,4	10,5	1,9	11,4	10,2	1,2
Francuska	13,4	9,3	4,2	12,4	9,0	3,4
Holandija	13,3	8,7	4,6	12,4	8,7	3,6
Irska	15,1	8,9	6,2	14,2	8,6	5,6
Luksemburg	12,9	9,9	3,0	13,1	9,4	3,7
Nemačka SR	11,4	11,6	-0,2	9,9	10,5	-0,6
Nemačka SR, pre ujedinjenja	11,5	11,3	0,2	10,7	10,4	0,3
Švajcarska	12,5	9,5	3,0	11,4	8,9	2,5

Velika Britanija	13,9	11,1	2,7	12,3	10,7	1,6
Južna Evropa	**10,3**	**9,3**	**1,0**	**9,4**	**9,4**	**0,0**
Grčka	10,1	9,3	0,8	9,7	9,5	0,2
Italija	10,0	9,6	0,5	9,2	9,6	-0,4
Malta	15,2	7,8	7,4	12,9	7,7	5,2
Portugalija	11,7	10,4	1,4	11,4	10,5	0,8
Španija	10,3	8,6	1,8	9,2	8,9	0,3
Bivše socijalističke zemlje	**13,5**	**11,2**	**2,4**	**9,3**	**12,8**	**-3,4**
Albanija	25,0	5,5	19,4	18,5	5,5	13,0
Belorusija	13,9	10,7	3,2	8,7	13,3	-4,6
B i H	14,8	6,5	8,4	12,8	7,4	5,4
Federacija B i H	...	...	...	14,6	6,9	7,8
Republika Srpska	...	...	...	9,8	8,3	1,4
Bugarska	11,9	12,3	-0,4	7,7	14,7	-6,9
Češka	12,6	12,5	0,1	8,8	10,9	-2,1
Estonija	14,2	12,4	1,8	8,7	12,7	-4,1
Hrvatska	11,8	11,1	0,7	12,1	11,4	0,8
Jugoslavija	15,0	9,4	5,5	12,4	10,6	1,8
Letonija	14,2	13,0	1,2	7,6	13,6	-6,0
Litvanija	15,3	10,7	4,6	10,2	11,1	-0,9
Madjarska	12,1	14,1	-1,9	9,9	13,7	-3,8
Makedonija	16,7	6,9	9,8	14,8	8,3	6,5
Moldavija	17,7	9,7	7,9	10,6	11,9	-1,3
Nemačka DR (bivša)	11,0	12,8	-1,8	6,5	10,9	-4,4
Poljska	14,4	10,2	4,1	10,7	9,8	0,8
Rumunija	13,6	10,6	2,9	10,5	12,4	-1,9
Rusija	13,5	11,2	2,3	8,6	13,7	-5,1
Slovačka	15,1	10,3	4,8	11,0	9,7	1,3
Slovenija	11,2	9,3	1,9	9,1	9,5	-0,4
Ukrajina	12,7	12,1	0,6	8,8	15,0	-6,2
SR Jugoslavija	**15,0**	**9,4**	**5,5**	**12,4**	**10,6**	**1,8**
Crna Gora	15,4	6,4	8,9	13,6	8,0	5,6
Srbija	14,9	9,6	1,3	12,3	10,7	1,6
Centralna Srbija	11,6	10,4	1,3	10,2	12,0	-1,8
Vojvodina	11,4	12,5	-1,2	10,4	14,5	-4,0
Kosovo i Metohija	28,7	4,3	24,4	19,6	3,9	15,7

Tabela 4. **Stope ukupnog fertiliteta po zemljama i regionima Evrope, 1990. i 1997.**

Region / zemlja	1990	1997	Indeks 1990=100
Severna Evropa			
Danska	1,67	1,75	104,8
Finska	1,78	1,75	98,3
Island	2,31	2,04	88,3
Norveška	1,93	1,86	96,4
Švedska	2,13	1,52	71,4
Zapadna Evropa			
Austrija	1,45	1,37	94,5
Belgija	1,62	1,60	98,8
Francuska	1,78	1,71	96,1
Holandija	1,62	1,56	96,3
Irska	2,13	1,92	90,1
Luksemburg	1,60	1,71	106,9
Nemačka SR	1,45	1,37	94,5
Nemačka SR, pre ujedinjenja	1,45	1,44	99,3
Švajcarska	1,58	1,48	93,7
Velika Britanija	1,83	1,72	94,0
Južna Evropa			
Grčka	1,39	1,31	94,2
Italija	1,33	1,22	91,7
Malta	2,05	1,95	95,1
Portugalija	1,57	1,46	93,0
Španija	1,36	1,18	86,8
Bivše socijalističke zemlje			
Albanija	3,03	2,70	89,1
Belorusija	1,91	1,23	64,4
B i H	1,71	1,68	98,2
Bugarska	1,78	1,09	61,2
Češka	1,90	1,17	61,6
Estonija	2,05	1,24	60,5
Hrvatska	1,67	1,69	101,2
Jugoslavija	2,07	1,75	84,5
Letonija	2,02	1,11	55,0
Litvanija	2,00	1,39	69,5
Madjarska	1,87	1,38	73,8
Makedonija	2,06	1,93	93,7
Moldavija	2,39	1,67	69,9
Nemačka DR (bivša)	1,50	1,04	69,3
Poljska	2,04	1,51	74,0
Rumunija	1,84	1,32	71,7
Rusija	1,90	1,23	64,7
Slovačka	2,09	1,43	68,4
Slovenija	1,46	1,25	85,6
Ukrajina	1,89	1,25	66,1
SR Jugoslavija	**2,07**	**1,75**	**84,5**
Crna Gora	2,05[1)]	1,81	88,3
Srbija	2,10	1,75	83,3
Centralna Srbija	1,74	1,54	88,5
Vojvodina	1,68	1,59	94,6
Kosovo i Metohija	3,60	2,37	65,8

Napomena: [1)] Podatak se odnosi na 1991.

Tabela 5. **Stanovništvo Evrope po velikim starosnim grupama, 1. januar 1997. (u %)**

Region / zemlja	0-14	15-64	65+
EVROPA	18,8	67,0	14,2
Severna Evropa	18,8	65,3	15,9
Danska	17,8	67,2	15,0
Finska	18,9	66,6	14,5
Island	24,0	64,5	11,5
Norveška	19,7	64,6	15,8
Švedska	18,8	63,8	17,4
Zapadna Evropa	18,2	66,4	15,4
Austrija	17,3	67,3	15,3
Belgija	17,8	65,9	16,3
Francuska	19,2	65,4	15,4
Holandija	18,4	68,2	13,4
Irska	23,2	65,4	11,4
Luksemburg	18,6	67,2	14,2
Nemačka SR	16,1	68,2	15,7
Nemačka SR, pre ujedinjenja	16,2	68,0	15,8
Švajcarska	17,7	67,4	14,9
Velika Britanija	19,3	65,0	15,7
Južna Evropa	15,5	68,2	16,4
Grčka	16,1	67,7	16,2
Italija	14,7	68,2	17,1
Malta	21,7	66,7	11,6
Portugalija	17,3	67,8	14,9
Španija	16,0	68,3	15,8
Bivše socijalističke zemlje	20,2	67,2	12,6
Albanija	32,9	60,9	6,1
Belorusija	21,0	66,2	12,8
B i H	*21,0*	*71,5*	*7,5*
Bugarska	17,2	67,4	15,3
Češka	17,9	68,7	13,5
Estonija	19,8	66,5	13,8
Hrvatska	19,9	67,8	12,3
Jugoslavija	21,1	66,2	12,7
Letonija	19,9	66,2	14,0
Litvanija	21,2	66,4	12,4
Madjarska	17,7	68,0	14,3
Makedonija	24,1	66,9	9,0
Moldavija	25,8	65,1	9,1
Nemačka DR (bivša)	15,5	69,5	15,0
Poljska	21,9	66,7	11,5
Rumunija	19,6	68,0	12,4
Rusija	20,4	67,2	12,3
Slovačka	21,7	67,3	11,1
Slovenija	17,5	69,6	12,9
Ukrajina	19,7	66,4	13,9
SR Jugoslavija	21,1	66,2	12,7
Crna Gora	22,9	66,7	10,4
Srbija	21,0	66,2	12,8
Centralna Srbija	17,7	67,6	14,7
Vojvodina	17,5	67,3	15,2
Kosovo i Metohija	33,2	61,2	5,6

Napomena: Podaci označeni kurzivom predstavljaju procenu autora.

Tabela 3. St**ope smrtnosti odojčadi (na 1000 živorodjenja) i očekivano trajanje života pri živorodjenju (e_0)**

Region / zemlja	Stopa smrtnosti odojčadi (u promilima)		Očekivano trajanje života (e_0)			
			1990		1997	
	1990	1997	muško priraštaj	žensko	muško	žensko
EVROPA	**12,5**	**9,3**				
Severna Evropa	**6,4**	**4,2**				
Danska	7,5	5,3	72,0	77,8	73,3	78,4
Finska	5,6	3,9	71,0	78,9	73,4	80,5
Island	5,9	5,5	75,4	80,5	76,6	81,4
Norveška	6,9	4,1	73,5	79,8	75,5	81,0
Švedska	6,0	3,6	74,8	80,4	76,7	81,8
Zapadna Evropa	**7,4**	**5,2**				
Austrija	7,8	4,7	72,4	78,9	74,3	80,6
Belgija	6,5	6,1	72,7	79,3	74,7	81,1
Francuska	7,3	4,7	72,8	80,9	74,6	82,3
Holandija	7,1	5,0	73,9	80,1	75,2	80,6
Irska	8,2	6,2	72,1	77,7	73,4	78,6
Luksemburg	7,3	4,2	72,6	79,1	74,2[4)]	79,9
Nemačka SR	7,0	4,9	72,0	78,4	74,0	80,3
Nemačka SR, pre ujedinjenja	7,0	4,9	72,7	79,0	74,4	80,5
Švajcarska	6,8	4,8	74,0	80,7	76,3	82,1
Velika Britanija	7,9	5,9	72,9	78,5	74,6	79,6
Južna Evropa	**9,1**	**6,5**				
Grčka	9,7	6,4	74,6	79,4	75,3	80,6
Italija	6,9	5,5	74,0	80,3	75,7	81,6
Malta	9,1	6,4	73,7	78,1	74,9	80,1
Portugalija	11,0	6,4	70,5	77,3	71,6	78,7
Španija	7,6	5,5	73,3	80,3	74,3	81,5
Bivše socijalističke zemlje	**16,8**	**14,7**				
Albanija	28,3	22,2	69,6	75,5	...	...
Belorusija	12,1	12,6	66,3	75,6	62,9	74,3
B i H	15,3	12,5	69,7	75,2	67,8[2)]	73,0[2)]
Federacija B i H	...	13,0	...	...	...	...
Republika Srpska	...	11,3	...	...	...	...
Bugarska	14,8	17,5	68,0	74,7	67,0	73,9
Češka	10,8	5,9	67,6	75,5	70,5	77,5
Estonija	12,4	10,1	64,6	74,6	64,7	76,0
Hrvatska	10,7	8,2	68,6	75,9	69,3	77,5
Jugoslavija	22,8	14,3	68,6[1)]	74,5[1)]	69,9	74,8
Letonija	13,7	15,3	64,2	74,6	64,2	75,9
Litvanija	10,2	10,3	66,6	76,2	65,9	76,8
Madjarska	14,8	9,9	65,1	73,7	66,4	75,1
Makedonija	31,7	15,7	70,1	74,0	70,4	74,7
Moldavija	19,2	19,8	65,0	71,8	62,9	70,3
Nemačka DR (bivša)	7,3	4,8	69,2	76,2	72,4	79,5
Poljska	19,4	10,2	66,5	75,5	68,5	77,0
Rumunija	26,9	22,0	66,6	73,0	65,5	73,3
Rusija	17,6	17,3	63,8	74,3	60,8	72,9
Slovačka	12,0	8,7	66,8	75,2	68,9	76,7
Slovenija	8,4	5,2	69,4	77,2	71,0	78,6
Ukrajina	13,0	14,2	65,9	75,0	63,0	74,0
SR Jugoslavija	**22,8**	**14,3**	**68,6[1)]**	**74,5[1)]**	**69,9**	**74,8**
Crna Gora	16,6	14,8	71,8[1)]	78,8[1)]	70,6	77,2
Srbija	23,2	14,2	68,5[1)]	74,3[1)]	69,9	74,7
Centralna Srbija	17,2	12,2	69,3[1)]	74,8[1)]	70,0	74,9
Vojvodina	14,1	12,0	66,2[1)]	73,7[1)]	67,9	73,2
Kosovo i Metohija	34,4	18,2	71,4[1)]	77,2[1)]	74,3	80,6

Napomena: [1)]1990-1992; [2)] 1998.

1; 2 1994; 3 1995; 4 1996; 5 1990-1992; 6 1994-1996.